

nyttjas inte enbart av människor. De är väl så viktiga för en mängd växter, insekter, fåglar och mindre däggdjur.

Även en del större spridningskorridorer för vilt finns utöver den regionala grönstrukturen. Viltstråken på Värmdö finns ej dokumenterade, men några sannolikt mycket viktiga stråk är inritat på kartan *Grönstruktur och rekreation*.

Skogsbruk och gröna sociala värden

Den gamla naturskogen är en förutsättning för att bevara den biologiska mångfalden. Skogen är också den mest utnyttjade naturtypen som strövområden för oss människor. För många är det ett värde att enbart veta att skogen finns inpå knuten även om man kanske inte vistas i den så ofta. Tillsammans med dessa bevarandebestånd ska även ett aktivt skogsbruk kunna samsas. I Värmdö där befolkningen är mycket utspridd är det många och stora områden som nyttjas som strövområden. Det är viktigt att markägare och Skogsvårdsstyrelsen har detta i åtanke vid upprättande av skogsbruksplaner. Värmdö kommun äger själv endast 900 ha skogsmark. För kommunens skog gäller att skogsbruket skall bedrivas naturvårdsinriktat.

Rekreationsområden kan delas in i fler zoner med olika krav på skötsel

Kvarterskogen ligger inom bebyggelseområden. Detta är områden som många utnyttjar dagligen. De flesta önskar att skogen ska vara välskött och lätt att ta sig fram i. Variation i trädslag ger fler värden för både vilt och människor, inte minst fler lekmöjligheter för barn. I Värmdö är denna typ av skog ofta obebyggda tomter eller ägd av samfälligheter.

Kommundelsskogen är bostadsnära skogsområden ofta med anlagda motionsslingor och promenadstigar. I högt frekventerade områden i nära anslutning till

större befolkningscentra är det önskvärt med ett skogsbruk som tar stor hänsyn till rekreativa värden. Småskaliga skötselmetoder bör tillämpas. Större delen av denna typ av skog i Värmdö är privat- eller bodelagsägd.

Rekreationsskogen är större sammanhängande skogsområden som ger en känsla av ostördhet. I dessa områden är det viktigt att man begränsar avverkningsytorna, lämnar kvar skogsridåer mot stigar och använder skonsamma avverkningsmetoder etc.

Fyra viktiga stora tätortsnära rekreativområden

Storskogen

Farstalandet

Ormingelandet

Områden kring Brunn

Storskogen öster om Hemmesta och delar av Farstalandet är utpekade på kartan, se föregående sida, som utredningsområde för skydd bl.a. med hänsyn på områdets stora rekreativa värden. Även områden söder om Brunn mellan Vidsjön och Återvallsträsk har ett omfattande stigsystem och är viktigt för befolkningen kring Brunn. Delar av Ormingelandet särskilt kring Ekedalsspåret och Värmdöleden och vidare mot Velamsund har höga värden för friluftslivet.

Inom dessa områden bör pågående markanvändning som jord- och skogsbruk kunna pågå utan inskränkningar men det är en fördel om vissa hänsyn tas t.ex. vid större slutavverkningar. Däremot bör inte exploateringar som reducerar områdets värden eller fragmenterar områden komma till stånd.

Jordbruk och kulturlandskap

Det gamla jordbrukslandskapet med alla sina specifika arter är en av landets mest hotade naturtyper. Värmdö har ett mycket gammalt kulturlandskap där det av topografiska skäl inte har varit möjligt att införa den effektivisering med intensiva odlingsmetoder och stordrift som utvecklats i övriga delar av landet. På Värmdön finns idag ett par större jordbruk, Norrnäs/Siggesta och Sund samt några mindre enheter som t.ex. Nora gård. På Ingarö bedrivs jordbruk vid Säby säteri. För övrigt finns ett antal mindre lantbruk som ofta har en del betesdjur. Ute i skärgården finns flera små jordbruk varav de mest aktiva ligger på Gällnö, Hjälmo och Nämndö.

Värmdös begränsade förutsättningar för att bedriva ekonomiskt lönsamma heltidsjordbruk gör att det är viktigt att kunna erbjuda förutsättningar för jordbruk och djurhållning kombinerat med annan sysselsättning. Speciellt viktiga är dessa frågor i skärgården. Naturvårdsverkets skärgårdsutredning pekar på vikten av att skydda alla hävdade ängs- och hagmarker vid kusten och att en ny effektiv samordnad skötsel måste arbetas fram. Alternativa lösningar som t.ex. att bylag lånar sommardjur, bjuder till slättergille etc. kan vara ett sätt att hävda områden där det i dag inte finns jordbruk och betesdrift. Odlingslotter kan också vara ett sätt att hålla mindre markområden öppna och detta kan även generera inkomster till markägare. Detta är dock en anläggning som totalt ändrar den befintliga växtligheten och skall därför inte anläggas på värdefulla slätter- eller betesmarker.

Vid planering av bebyggelse kring aktiv jordbruksmark ska det alltid avsättas skydds-zoner. Detta är viktigt för att undvika konflikter mellan boende och lantbruk. Kartan på föregående sida redovisar den jordbruksmark som lantbrukarna själva anser som mycket viktig för att på lång sikt upprätthålla ett lantbruk i Värmdö. (Se även *Miljö och riskfaktorer*).

Stränder och strandskydd

Värmdö är en utpräglad skärgårdskommun. Varje år kommer tusentals besökare till Värmdö för att ta del av de rika möjligheter till naturupplevelser som skärgården erbjuder. Trehundra mil stränder ger kommunen en särprägel som attraherar inte bara människor utan också en mängd växt- och djurarter. Värmdös stränder är hårt exploaterade i stora områden. Befolkningsökningen i kommunen leder till ett allt starkare bebyggelsetryck utmed stränderna. I innerskärgården är det enbart norra Värmdölandet som fortfarande hyser några riktigt stora fria strandområden. Det finns därför både ett kommunalt och ett nationellt ansvar för kommunen att värna om sina stränder.

En tydlig hantering av strandskyddsbestämmelserna är avgörande om vi ska trygga förutsättningarna för allmänhetens möjligheter till friluftsliv samt bevара goda livsvillkor för växter och djur. Kommunen utför under 2003 en strandinventering. Stora delar av det framtida arbetet med kustplanen kommer att vara beroende av inventeringens resultat.

Mål

- Slå vakt om och värna de stränder som i dag är tillgängliga för allmänheten.
- Bevара och skydda strandområden som är av betydelse för växt- och djurlivet.
- Bevара strandområdenas traditionella byggnadskultur.

Rekommendationer

- Kommunen utför under 2003 en strandinventering som kommer att resultera i en beskrivning av strandmiljöerna i kommunen. Den kommer också att ge rekommendationer för hur olika strandavsnitt bör hanteras i samband med exploatering. Inventeringen kommer också att peka på vilka stränder som kräver ytterligare skydd.
- Kommunen ska i samarbete med Länsstyrelsen arbeta för en differentiering av strandskyddet. Detta ska leda till att strandskyddet kan minskas inom vissa delar och samtidigt ökas i andra. Ett detaljerat underlag för dessa områdes tas fram genom strandinventeringen.
- Kommunen ska vidareutveckla sina riktlinjer för hur byggande inom strandskyddade områden bör ske.
- Kommunen ska verka för att gemensamma fritidsbåtshamnar skapas i stället för enskilda bryggor. En översyn av befintliga och möjliga lägen för fritidsbåtshamnar kommer att ske genom kustplanearbetet.
- Kommunen bör medverka till att säkerställa allmännyttig mark i strandområden. Ett sätt att uppnå detta kan vara ett ökat användande av den kommunala förköpsrätten.
- Vid dispenser för anläggningar i vatten inom känsliga miljöer som ytterskärgårdens marina miljö, grunda områden, blåstångsbältet samt trösklade vikar måste särskilt hänsyn tas till växt- och djurlivet.

Strandskyddsbestämmelserna

Strandskyddslagen tillkom 1952 och har därefter skärpts i ett antal omgångar för att 1999 ingå i miljöbalken (7 kap). Syftet med strandskyddet är att trygga förutsättningarna för det rörliga friluftslivet samt att bevара viktiga livsmiljöer för växter och djur, både på land och i vattnet.

Strandskyddet i sig är ett byggnadsförbud. Vid dispens måste man kunna visa att särskilda skäl föreligger för att medge undantag. Strandskyddet omfattar land- och vattenområdet intill 100 meter från strandlinjen vid normalt medelvattenstånd (strandskyddsområde). Området får av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer utvidgas till högst 300 meter från strandlinjen, om det behövs för att tillgodose något av strandskyddets syften. I Värmdö kommun finns i huvudsak ett utökat strandskydd på land om 300 meter inom riksintresseområden. Detta medför att den största delen av skärgården omfattas av det utökade strandskyddet. Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet i strandskyddsärenden. Kommunens byggnadsnämnd har delegation för att medge dispenser inom vissa områden. Vid sådana delegationsbeslut har Naturvårdsverket möjlighet att inom tre veckor överklaga beslutet till Länsstyrelsen. Utanför fastlandsdelen är det Länsstyrelsen som fattar beslut om eventuell dispens.

För närvarande diskuteras en förändring av strandskyddsbestämmelserna. Naturvårdsverket har utarbetat ett förslag som kan medföra ytterligare skärpning av strandskyddsbestämmelserna. Verkets utredning visar att kommunerna medger många dispenser med vaga motiveringar.

Växt- och djurlivet

Typisk för just skärgården är att den är mycket småbruten vilket gör att en mängd naturtyper och därmed ett stort antal arter kan samsas på ett litet geografiskt område. I övergångszonen mellan hav och land är livsvillkoren för växter och djur goda genom riklig tillgång på solljus, näring, vatten och syre. Antalet hotade arter inom strandzonen är mycket stort. Särskilt grunda områden är viktiga för växter och djur. Det finns möjlighet att utvidga strandskyddet till 300 meter även i vattenområden för att kunna förhindra störande aktiviteter som t.ex. muddringar. (Se avsnittet *Marin miljö*).

Allmänheten

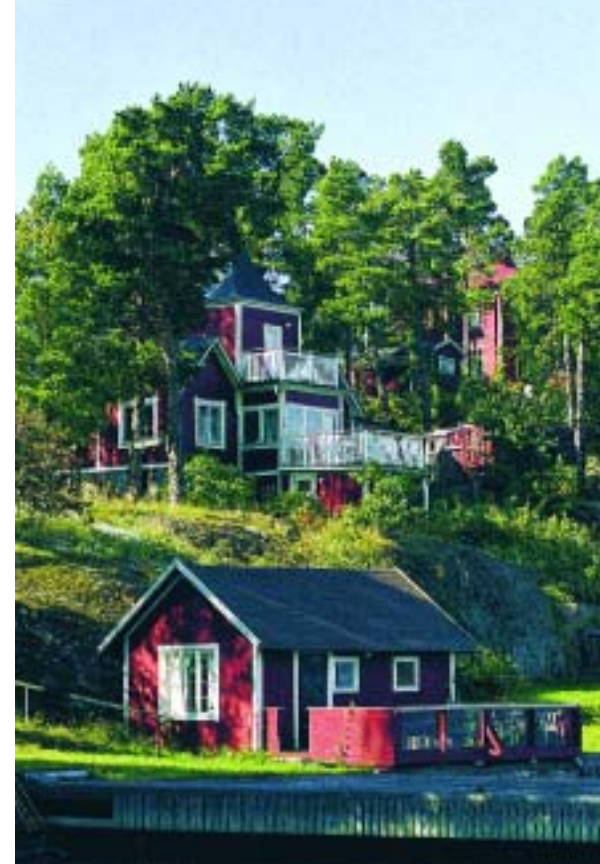
Allmänheten har enligt allemansrätten rätt till att färdas inom strandzonen så länge man inte stör hemfridszonen. Det betyder som regel att man inte får beträda eller störa inom tomtplats. Ofta uppstår konflikter mellan boende och allmänhet när fastighetsägare sätter upp fysiska hinder som t.ex. bommar och staket eller "psykologiska" hinder som skyltar, blomkrukor och parkbänkar som hindrar allmänhetens tillträde till stränderna. Denna form av privatisering av stränderna strider mot strandskyddslagen. Alla åtgärder som hindrar allmänheten fysiskt eller "psykologiskt" från att använda stränderna är tillståndspliktiga.

Tomtplats

En tomt är inte alltid inhägnad och den behöver heller inte överensstämma med fastighetsgränsen. Vid bygglovprövning i strandskyddsärenden bestämmer man därför tomtplatsen. Med tomtplats avses vanligen området närmast boningshuset och kan ibland utgöra hela fastigheten. Tomtplatsavgränsningen bifogas bygglovsbeslutet.

Riktlinjer vid bygglovsprövning i strandskyddsområden

- Nybyggnad på tidigare obebyggda tomter medges generellt inte.
- Nybyggnad på så kallade lucktomter prövas i varje enskilt fall. (Med lucktomt avses en obebyggd fastighet belägen inom ett i övrigt bebyggt område).
- En stor befintlig huvudbyggnad medför inte med automatik rätt till en stor komplementbyggnad.
- För kompletteringsbebyggelse på redan ianspråktaga fastigheter gäller i vissa fall särskilda regler. Inom hela Stockholms län ska, enligt beslut från Länsstyrelsen, byggnadsförbudet inom strandskyddade områden inte gälla sådana byggnader, anläggningar eller anordningar som utgör komplement till befintlig, i laga ordning, uppförd huvudbyggnad på fastighet om den förläggas längre från strand än huvudbyggnad under förutsättning:
 - att fastighetens landareal är högst 2 500 kvm.
 - att om fastighetens landareal är mer än 2 500 kvm, kompletteringar i sin helhet förläggas inom 25 meter från huvudbyggnaden.
- Beslutet om undantag från byggnadsförbudet gäller i princip för hela kommunen bortsett från ytterskärgården. Särskild hänsyn ska dock tas till de permanentboendes förutsättningar inom ytterskärgården. Undantaget gäller inte heller för sådana områden där staten meddelat förordnanden, t.ex. naturreservat eller naturvårdsområden.
- Bryggor och friggebodar på fastigheter inom strandskydd kräver också strandskyddsdispens.
- Om dispens medges för sjöbod i anslutning till brygga eller placerad vid strandlinjen, bör denna utformas som en enkel förrådsbyggnad och be-

gränsas i storlek och ej ha stora fönsterytor, vidhängande uteplatser eller stora skärmtak.

- Dispens bör ej ges till byggnader som placeras ute på bryggor.
- I princip bör dispens för båthus endast ges till fast boende där båthuset är till nytta för någon form av näringsverksamhet.
- Ytterligare riktlinjer behöver tas fram, t.ex. avseende antalet komplementbyggnader på samma fastighet.
- Tradition och lokal byggnadskultur måste beaktas vid byggande inom strandområden.

I områden med detaljplan gäller oftast inte strandskydd. Där är strandskyddsfrågorna behandlade i planen.